

Міжнародна
організація
праці

VISION
ZERO
FUND

SCORE

► Покращення безпеки та здоров'я на роботі на малих і середніх підприємствах

Навчальний пакет МОП, адаптований до контексту України

ПОСІБНИК ДЛЯ ТРЕНЕРІВ

► Покращення безпеки та здоров'я на роботі на малих і середніх підприємствах

Навчальний пакет МОП, адаптований до контексту України

ПОСІБНИК ДЛЯ ТРЕНЕРІВ

▶ ПОДЯКА

Цей документ є результатом співробітництва Відділу з питань адміністрації праці, інспекції праці та безпеки й здоров'я на роботі (LABADMIN/OSH) Міжнародної організації праці (МОП), Програми МОП зі сталих конкурентоспроможних і відповідальних підприємств (SCORE) та Програми МОП Vision Zero Fund (VZF). Документ підготували Ендрю Крістіан, технічний спеціаліст з інспекції праці та безпеки й здоров'я на роботі LABADMIN/OSH, Пранаті Мехта, технічний спеціаліст SCORE і Марія Е. Мунаретто, технічний спеціаліст VZF, за підтримки Івенса Лвангі, технічного спеціаліста відділення VZF в Ефіопії і Кесава Муралі Канапаті, технічного спеціаліста програми «Краща праця».

Відділ із питань адміністрації праці, інспекції праці та безпеки й здоров'я на роботі (LABADMIN/OSH)

LABADMIN/OSH працює в таких сферах, як адміністрація праці, інспекція праці та безпека й здоров'я на роботі, розробляючи комплексні стратегії надання послуг і продуктів як ефективних вирішень пріоритетних проблем урядів, роботодавців і працівників. Через флагманську програму «Безпека і здоров'я для всіх» відділ надає підтримку партнерам МОП у чотирьох стратегічних напрямках: підвищення рівня знань, зміцнення спроможності держав, створення сприятливих національних рамкових умов і сприяння попиту на безпечні та здорові умови праці.

Програма «Сталі конкурентоспроможні та відповідальні підприємства» (SCORE)

SSCORE – глобальна програма МОП, спрямована на підвищення продуктивності й покращення умов праці на малих і середніх підприємствах (МСП). Головна мета цієї програми – ефективна реалізація навчального комплексу SCORE Training, в якому практичні аудиторні заняття поєднуються з консультаціями безпосередньо на підприємствах.

Додаткова інформація:
ilo.org/score

Програма Vision Zero Fund (VZF)

VZF об'єднує уряди, організації роботодавців і працівників, компанії та інші зацікавлені сторони задля спільного руху вперед до зменшення до нуля кількості пов'язаних із роботою нещасних випадків, травм і захворювань із тяжкими і смертельними наслідками у глобальних виробничо-збутових ланцюжках. Вона працює на світовому, національному рівнях і на рівні підприємств, створюючи сприятливі умови для безпечних та здорових умов праці, вдосконалюючи національні правові та політичні основи й запроваджуючи ефективніші механізми запобігання нещасним випадкам і шкоди здоров'ю, захисту й компенсації для жінок і чоловіків, зайнятих у цільових виробничо-збутових ланцюжках.

Додаткова інформація:
ilo.org/vzf

Copyright © Міжнародна організація праці, 2021

Вперше опубліковано у 2021 р.

На видання Міжнародного бюро праці поширюється видавниче право згідно з Протоколом 2 Загальної конвенції про авторські права. Однак короткі витяги з них можуть передруковуватися без спеціального дозволу за умови зазначення джерела. Звернення щодо передруку або перекладу потрібно надсилати до Відділу публікацій МОП (видавничі права та дозволи) за адресою: ILO Publications (Rights and Licensing), International Labour Office, CH-1211 Geneva 22, Switzerland, або електронною поштою: rights@ilo.org. Міжнародне бюро праці вітає такі звернення.

Робити копії цієї публікації можуть бібліотеки, інститути та інші користувачі, зареєстровані в організаціях інтелектуальної власності, відповідно до умов виданої їм для цих цілей ліцензії. Щоб знайти у своїй країні організацію з питань отримання права на копіювання публікацій, відвідайте вебсайт www.ifrro.org.

Покращення безпеки та здоров'я на роботі на малих і середніх підприємствах. Навчальний пакет МОП, адаптований до контексту України (включає «Посібник для тренерів», «Посібник для слухачів» і презентацію у форматі PPT)

Міжнародне бюро праці – Женева: МБП, 2022 р.

ISBN: 9789220382219 (друкований варіант),

ISBN: 9789220382226 (інтернет-варіант у форматі pdf)

Оригінальна публікація також видана англійською мовою: Improving occupational safety and health in small and medium-sized enterprises, ISBN 9789220339619 (друкований варіант), ISBN: 9789220339626 (інтернет-варіант у форматі pdf); французькою мовою: Améliorer la sécurité et la santé au travail dans les petites et moyennes entreprises, ISBN 9789220342176 (друкований варіант), 9789220342046 (інтернет-варіант у форматі pdf) та іспанською мовою: Mejora de la seguridad y salud en el trabajo en las pequeñas y medianas empresas, ISBN 9789220342183 (друкований варіант), 9789220342039 (інтернет-варіант у форматі pdf).

Найменування, які використовують у публікаціях МБП, відповідають практиці ООН, а подані в них матеріали не відображають точку зору Міжнародного бюро праці на правовий статус будь-якої країни, регіону чи території або їхньої влади, а також демаркації їхніх кордонів.

За погляди, відображені в опублікованих авторських статтях, дослідженнях та в інших матеріалах, відповідають виключно їхні автори, а публікація не означає згоди з цими поглядами з боку Міжнародного бюро праці.

Посилання на найменування фірм чи комерційних продуктів або процесів не означає їхнє схвалення з боку Міжнародного бюро праці, а відсутність згадування певної фірми, комерційного продукту чи процесу не свідчить про їхнє несхвалення.

Для отримання додаткової інформації про публікації й цифрові продукти МБП відвідайте наш вебсайт: www.ilo.org/publns.

Матеріал підготовлений за фінансової допомоги Європейського Союзу. Висловлені в матеріалі погляди жодним чином не можуть вважатися відображенням офіційної позиції Європейського Союзу.

**ПРЯМУЄМО
РАЗОМ**

Універсальний навчальний пакет МОП у 2022 р. був адаптований до українського контексту національними спеціалістами з БЗР за підтримки Проекту МОП за фінансування ЄС «На шляху до безпечної, здорової та задекларованої праці в Україні».

ЗМІСТ

---

1. Вступ	7
2. Навчальний модуль «Покращення безпеки та здоров'я на роботі на малих і середніх підприємствах»	
Роль тренера	8
Цілі	9
3. Програма тренінгу	10
4. Плани занять	11
День 1	
Заняття 1. Вступ до теми безпеки та здоров'я на роботі на малих і середніх підприємствах	12
Заняття 2. Терміни та поняття з безпеки та здоров'я на роботі	13
Заняття 3. Оцінювання професійних ризиків: процес	15
День 2	
Заняття 4. Ієрархія запобіжних заходів	17
Заняття 5. Оцінювання професійних ризиків: процес (продовження)	19
Заняття 6. Системи управління безпекою та здоров'ям на роботі	20
Заняття 7. Ужиття заходів	21
5. Роздаткові матеріали	
РМ 1. Програма тренінгу	22
РМ 2. Форма щоденного оцінювання	23
РМ 3. Шаблон для оцінювання професійних ризиків	23

РМ 4. Зразок форми повідомлення про інциденти на роботі	24
РМ 5. Виявлення осіб, які зазнають професійного ризику, і оцінювання наявного рівня професійних ризиків у вашій робочій зоні	30
РМ 6а. Перелік ідей з удосконалення	31
РМ 6б. План удосконалення діяльності підприємства (ПВП)	32
РМ 7. Оцінювання тренінгу	33
6. Підказки для тренера	
ПдТ 1. Перелік завдань тренера	35
ПдТ 2. Вправа «Малі підприємства, великі проблеми»	35
ПдТ 3. Вправа «Небезпека-1»	36
ПдТ 4. Вправа «Небезпека-2»	36
ПдТ 5. Вправа «Небезпека-3»	38
ПдТ 6. Вправа щодо заходів з удосконалення	38
ПдТ 7. Вправа «Комітет із безпеки та здоров'я»	40
7. Карти робочих місць	40
ПдТ 8. Вправа «Карта робочих місць у меблевому цеху»	42
ПдТ 9. Вправа «Карта робочих місць у перукарні»	44
ПдТ 10. Вправа «Карта робочих місць у швейній майстерні»	46
ПдТ 11. Вправа «Карта робочих місць у кав'ярні»	48
ПдТ 12. Вправа «Карта робочого місця інженера з безпеки праці (БП) (офісний працівник)»	50
ПдТ 13. Вправа «Карта робочих місць на будівельному майданчику»	52
ПдТ 14. Вправа «Карта робочих місць у продуктовому магазині»	54
Корисні посилання	56

► 1. ВСТУП

У цьому «Посібнику для тренерів» подано інформацію та інструкції з професійного аудиторного тренінгу «Покращення безпеки та здоров'я на роботі на малих і середніх підприємствах» із використанням конкретних прикладів і методів визначення небезпек та мінімізації професійних ризиків на робочих місцях.

Оригінальний навчальний модуль розроблено Програмою МОП зі сталих конкурентоспроможних і відповідальних підприємств (SCORE), Відділом із питань адміністрації праці, інспекції праці та безпеки й здоров'я на роботі МОП (LABADMIN/OSH) та Програмою МОП Vision Zero Fund (VZF). За основу для розроблення цього навчального модуля було взято навчальний модуль Програми SCORE «Безпека та здоров'я на роботі – платформа продуктивності».

Ви тримаєте в руках версію, адаптовану до українського контексту національними спеціалістами з БЗР за результатами пілотного тренінгу для інспекторів праці Державної служби України з питань праці.

► НА КОГО РОЗРАХОВАНИЙ ЦЕЙ «ПОСІБНИК ДЛЯ ТРЕНЕРІВ»?

Цей посібник розрахований на нових і досвідчених тренерів із безпеки і здоров'я на роботі (БЗР). Він допоможе тренерам створити можливості для активного засвоєння учасниками навчального матеріалу, а завдяки передбаченим у ньому навчальним засобам учасники зможуть застосувати на практиці отримані в аудиторії знання.

► ЯК КОРИСТУВАТИСЯ ПОСІБНИКОМ

Щоб підготувати та провести тренінг, тренери можуть скористатися планами занять, покроковими інструкціями та роздатковими матеріалами, наведеними в посібнику. Для того, щоб забезпечити проведення якісних тренінгів, які відповідають стандартам МОП, рекомендуємо тренерам використовувати посібник разом з іншими допоміжними матеріалами:

- посібником для слухачів «Покращення безпеки та здоров'я на роботі на малих і середніх підприємствах. Навчальний пакет МОП, адаптований до контексту України»;
- презентацією 1 і 2 навчального пакету. Презентація 1 доступна у двох версіях: одна версія опирається на визначення термінів МОП, друга містить визначення з національного законодавства. У разі внесення змін до національного законодавства тренери можуть оновити визначення у відповідних слайдах презентації 2 і користуватися нею під час тренінгів;
- картами робочих місць із зазначенням небезпек на робочих місцях та запобіжних заходів, які пропонується використати під час виконання практичних вправ для оцінювання, управління та мінімізації професійних ризиків виникнення нещасних випадків на роботі.

► «ПОКРАЩЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА ЗДОРОВ'Я НА РОБОТІ НА МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВАХ. НАВЧАЛЬНИЙ ПАКЕТ МОП, АДАПТОВАНИЙ ДО КОНТЕКСТУ УКРАЇНИ»

Навчальний пакет «Покращення безпеки та здоров'я на роботі на малих і середніх підприємствах» призначений для проведення навчання з безпеки та здоров'я на роботі. Його мета – надати засоби, що допоможуть вам виявити професійні ризики для безпеки та здоров'я у робочих зонах, і запропонувати відповідні рішення. Навчальний пакет орієнтований на застосування методики навчання, яка передбачає:

- спільне вирішення завдань;
- спілкування та співпрацю на роботі;
- системний підхід до вдосконалення;
- вимірювання показників безперервного вдосконалення;
- креативне мислення й сучасні підходи до вирішення питань БЗР.

► РОЛЬ ТРЕНЕРА

Ваша роль як тренера полягає в тому, щоб зосередитися на вищезазначених підходах. Отже, вам необхідно буде надати учасникам конкретні приклади того, як формування командного духу та спілкування на роботі може покращити рівень безпеки і здоров'я працівників підприємства, підвищити його рентабельність і конкурентоспроможність. Після тренінгу вам слід ознайомитися з анкетною самооцінювання, заповненою представниками кожного підприємства, і у співпраці з групами з удосконалення діяльності підприємств розробити план дій, який має бути виконаний протягом чотирьох-шести тижнів після тренінгу.

Активне залучення працівників під час тренінгів є передумовою успішного навчання та будь-яких зусиль з удосконалення. Вам потрібно наголошувати на цій тезі на всіх заходах і презентаціях.

Цей навчальний пакет включає сім занять, починаючи із загального вступу до курсу навчання і закінчуючи заняттям «Ужиття заходів». Рекомендується провести ці заняття у форматі дводенного тренінгу (шість годин на день). Проте, у залежності від готовності учасників та інших значущих чинників, може знадобитися певна гнучкість. Пам'ятайте, будь ласка, що ці тренінги мають бути практичними та ґрунтуватися на широкій участі, даючи учасникам змогу ділитися досвідом і знаннями.

Перелік завдань тренера наведено у підказках для тренера (ПдТ 1). Вони допоможуть вам підготувати тренінг.

► ЦІЛІ

Після проходження цього модуля учасники зможуть:

- виявляти й оцінювати небезпечні фактори та професійні ризики для безпеки та здоров'я на роботі;
- використовувати ключові практичні засоби та процедури для усунення або мінімізації професійних ризиків:
  - систему управління безпекою та здоров'ям на роботі й відповідну політику;
  - комісію з БЗР;
  - відповідні стандарти безпеки.
- керувати повсякденною діяльністю здорових/безпечних робочих зон.

Для того щоб досягти цих цілей, тренер має створити навчальне середовище за допомогою методів, заснованих на активній участі, як-от групові дискусії, моделювання, імітаційне моделювання, мозковий штурм, обмін досвідом, вправи, аналіз конкретних прикладів, рольові ігри тощо.

Сучасні методи навчання дорослих ґрунтуються на співпраці та обміні досвідом. Тренінг має стати можливістю для активного висловлення ідей та обміну ними згідно із сукупністю загальних принципів. Тихих/сором'язливих учасників слід заохочувати до участі в дискусіях і заходах, створюючи дружню атмосферу, де кожен відчувається комфортно. Тренер має зосередити головну увагу на темах тренінгу і дотримуватися термінів, водночас створивши умови для активної участі, коли поважаються ґендерні особливості й залучаються всі учасники. Щоб забезпечити додержання цього проактивного, заснованого на широкій участі підходу, заняття слід проводити не як традиційні лекції, а як процес «спільного пізнання», в якому тренер ставить запитання, проводить мозковий штурм і стимулює критичне мислення в учасників, надає їм позитивні відгуки та забезпечує відчуття, що всіх їх дуже цінують – причому цінують однаково.

Примітки, що допомагають тренерам проводити презентацію у форматі PowerPoint (яка містить сім занять і відповідні вправи), також наведені тут.

3. ПРОГРАМА ТРЕНІНГУ

Тренінг передбачає навчання протягом двох днів: три заняття заплановано на перший день, чотири – на другий. Цей формат дає змогу провести стислі заняття з чіткими цілями.

Кожне заняття включає вправи, що допомагають учасникам досягти цілей тренінгу. Більшість вправ – це підготовча робота до розроблення планів дій на останньому занятті.

День 1	Тема	Участь у заходах
08:30–10:00	- Вітання - Представлення учасників - Цілі тренінгу - Презентація програми	Презентація Тренер і учасники
	Заняття 1. Вступ до безпеки та здоров'я на роботі на малих і середніх підприємствах: огляд і обґрунтування	Презентація та загальне обговорення
10:00–10:30	Перерва на чай/каву	
10:30–12:00	Заняття 2. Терміни та поняття з БЗР	Презентація – тренер
12:00–12:30	Вправа «Знайдіть небезпечні фактори» Вправа «Управління безпеки праці штату Новий Південний Уельс (Австралія)»	Робота в групах і загальне обговорення
12:30–13:30	Обід	
13:30–14:30	Заняття 3. Оцінювання професійних ризиків: процес Крок 1. Виявити небезпечні фактори	Презентація – тренер
14:30–15:00	Перерва на чай/каву	
15:00–15:20	Вправа «Небезпека-1»: виявлення небезпечних факторів у вашій робочій зоні Вправа «Карта робочих місць»: оцінювання та/або мінімізація професійних ризиків	Робота в групах і загальне обговорення
15:20–16:00	Крок 2. Визначити, кому може бути завдано шкоди і як саме. Оцінювання наявного професійного ризику Крок 3. Визначити запобіжні заходи професійних ризиків для безпеки та здоров'я і прийняти рішення щодо них	Презентація – тренер
16:00–16:30	Вправа «Небезпека-2»: виявлення осіб, які зазнають професійного ризику, та оцінювання наявного рівня професійних ризиків у робочих зонах Вправа «Карта робочого місця»: оцінювання та/або мінімізація професійних ризиків	Робота в групах і загальне обговорення

День 2	Тема	Участь у заходах
08:30–08:40	Огляд підсумків дня 1 і вступ до дня 2	Презентація Тренер і учасники
08:40–10:00	Заняття 4. Ієрархія заходів із контролю	Презентація – тренер
10:00–10:30	Перерва на чай/каву	
10:30–11:00	Вправа «Готовий одяг»	Усі – загальне обговорення
11:00–12:30	Заняття 5. Оцінювання професійних ризиків (продовження) Вправа «Небезпека-3»: пропонування запобіжних заходів	Презентація та вправа
	Додаткова вправа щодо свердлильного верстата	
12:30–13:30	Обід	
13:30–14:30	Заняття 6. Системи управління БЗР	Тренер і учасники
14:30–15:00	Перерва на чай/каву	
	Заняття 7. Ужиття заходів	Презентація – тренер
15:00–16:00	Вправа щодо заходів	Презентація – тренер
16:00–16:30	Оцінка тренінгу та пропозиції	Усі

► 4. ПЛАНИ ЗАНЯТЬ

Заняття сплановані так, щоб після завершення кожного з них учасники розуміли тему заняття, засвоїли його зміст і виконали вправи, що сприятиме плануванню заходів на останньому занятті.

Для всіх занять вам знадобляться:

- фліпчарт;
- цифровий проектор;
- маркери;
- слайди PowerPoint;
- карти робочих місць із зазначеними на них небезпечними факторами;
- посібник для слухачів (ПС).

У цьому посібнику містяться додаткова інформація й роздаткові матеріали. У планах занять зазначено, де їх слід використовувати. Презентація також містить корисну інформацію про те, коли їх слід використовувати.

ПРИМІТКИ: Для роботи в групах учасники будуть об'єднані в малі групи (5–6 учасників на групу, можливо, з одного підприємства). На всіх заняттях має використовуватися фліпчарт.

► ДЕНЬ 1

ЗАНЯТТЯ 1. ВСТУП ДО ТЕМИ БЕЗПЕКИ ТА ЗДОРОВ'Я НА РОБОТІ (БЗР) НА МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВАХ (МСП)

МЕТА: надати огляд ролі БЗР у покращенні стану безпеки праці працівників, а також у цілому в сприянні здоров'ю та добробуту на ключових підприємствах задля економічного розвитку країни у світовому масштабі. Пояснити на прикладах, чому роботодавцям важливо приділяти увагу БЗР, а також що може статися через порушення вимог законодавчих і нормативно-правових актів із БЗР та ігнорування елементарних вимог безпеки.

Зазначити, що МСП мають особливі потреби з БЗР, тому що для них зазвичай характерними є підвищені професійні ризики для безпеки та здоров'я на роботі, а також обмежений доступ до ресурсів.

ФОРМАТ: лекція.

МАТЕРІАЛИ: презентація PowerPoint (заняття 1), ПдТ 2. Роздаткові матеріали: Посібник для слухачів (ПС), Роздатковий матеріал (РМ) 1.

ОХОПЛЮЄ: вступ і главу 1 ПС.

ТРИВАЛІСТЬ: 1 год. 30 хв.

► ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Час	Зміст	Метод	Ресурси/роздаткові матеріали
30 хв.	Вітання Представлення Очікування	Привітайте учасників, запропонуйте їм представитися та представити свої команди. Попросіть одного учасника з кожного підприємства стисло презентувати своє підприємство та свої очікування від тренінгу	ПС – Вступ
30 хв.	Огляд Цілі та програма тренінгу	Лекція: - дайте огляд навчального пакету; - окресліть цілі та програму тренінгу; - співвіднесіть очікування та зміст тренінгу	Слайди PowerPoint Програма тренінгу (РМ 1)

продовження на наступній сторінці

Час	Зміст	Метод	Ресурси/роздаткові матеріали
30 хв.	Заняття 1. Вступ до теми безпеки та здоров'я на роботі на малих і середніх підприємствах	Лекція з мозковим штурмом: - запитайте учасників про їхні знання з БЗР; - запитайте учасників про проблеми, з якими МСП стикаються в реалізації заходів із БЗР, а також про те, що можна зробити для подолання цих проблем	Слайди PowerPoint ПС – глава 1
		Презентація 1: - зв'яжіть відповіді учасників із презентацією	

► Це вступне заняття складається з трьох частин однакової тривалості (30 хвилин кожна). Під час заняття учасники дізнаються про проблеми, з якими МСП стикаються у запровадженні заходів із безпеки та здоров'я на роботі, і обговорять ці проблеми, а також ознайомляться з тим, як МСП можуть покращувати стан безпеки та здоров'я на роботі (ПдТ 2)¹.

Під кінець Презентації 1 учасники знатимуть про проблеми й сильні сторони МСП у сфері БЗР та інших сферах: з одного боку, МСП через їхній характер і розмір стикаються з багатьма обмеженнями та перепонами, але якщо їх розглядати в комплексі, вони становлять значне джерело зайнятості у масштабах світу. Це означає, що покращення безпеки та здоров'я працівників може позначитися на великій частці населення світу. Інакше кажучи, МСП можуть позитивно впливати на ситуацію, а саме робити істотний внесок у здоров'я в глобальному масштабі.

Щоб підкріпити цю тезу, можете навести приклад нещасних випадків на роботі із зазначенням дій або бездіяльності працівників і роботодавців, що призвели до настання негативних подій, а також запропонувати конкретні заходи для недопущення нещасних випадків на роботі і низку методик з управління, оцінювання й мінімізації професійних ризиків. Також важливо запровадити ідею про те, що **БЗР може покращувати життя не тільки працівників, а й усього населення в цілому**. Це повідомлення буде розширено та узагальнено на наступному занятті

ЗАНЯТТЯ 2. ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ З БЗР

МЕТА: учасники зможуть описати цілі, принципи та характеристики БЗР, а також їхнє значення для сприяння покращенню БЗР. Вони також визначать і порівнюють схожі та відмінні особливості понять у сфері БЗР, що є чинними в їхніх країнах, національне законодавство з БЗР та міжнародний досвід² у цій царині. Крім того, учасники зрозуміють важливість розбудови й підтримання культури профілактики в галузі безпеки та здоров'я на їхніх підприємствах. Нарешті, буде висвітлено важливу роль підприємства у сприянні зміцненню здоров'я у світовому масштабі.

¹ Слайд із текстом цієї вправи включений до відповідних презентацій, щоб полегшити ваше завдання та забезпечити, щоб ці заходи не були пропущені.

² Бази даних, що містять інформацію про національне законодавство й міжнародні акти та норми, включені до розділу «Корисні посилання». До них можна звертатися за конкретною інформацією про основні закони та положення з БЗР, чинні в тій країні, де проводиться тренінг.

ФОРМАТ: лекція, групове обговорення щодо виявлення небезпечних факторів і порівняння небезпечного фактора з професійним ризиком.

МАТЕРІАЛИ: презентація PowerPoint (заняття 2), вправа «Знайдіть небезпечні фактори» – приклад зі штату Новий Південний Уельс (Австралія) (слайди PowerPoint).

ОХОПЛЮЄ: главу 2 ПС.

ТРИВАЛІСТЬ: 2 год.

Час	Зміст	Метод	Ресурси/роздаткові матеріали
90 хв.	Заняття 2 Терміни та поняття з БЗР: - небезпечний фактор; - професійний ризик; - прийнятний професійний ризик; - аварійні ситуації/інциденти; - небезпечні події; - нещасні випадки на роботі; - професійні захворювання; - безпека на роботі; - здоров'я на роботі; - запобігання нещасним випадкам/професійним захворюванням; - культура профілактики в галузі безпеки та здоров'я	Мозковий штурм: - запитайте учасників про те, що вони розуміють під терміном «шкідливі та небезпечні фактори» Лекція: - визначте і проілюструйте основні поняття з БЗР за допомогою практичних прикладів; - запропонуйте учасникам повідомити про інциденти, зафіксувати їх та розслідувати на предмет ужиття коригувальних заходів. Як орієнтир надайте РМ 4; - підкресліть важливість запровадження та підтримання культури профілактики в галузі БЗР	Слайди PowerPoint ПС – глава 2
30 хв.	Вправа: «Знайдіть небезпечні фактори» – вправа зі штату Новий Південний Уельс (Австралія)	Індивідуальна робота: - заохотьте дискусію щодо виявлення небезпечних факторів	Слайди PowerPoint

ПРИМІТКИ: Це заняття закладає основу для розуміння та покращення БЗР: знання чітких понять і визначень термінів також допомагає учасникам «говорити однією мовою». Імовірно за все, вам доведеться уточнювати такі поняття, як-от «шкідливий та небезпечний фактор» і «професійний ризик», які часто плутають³. Презентація містить ілюстрації, на яких чітко видно відмінності між цими двома поняттями. Перш ніж рухатися далі, вам слід забезпечити, щоб цей момент був зрозумілим для всіх. Наприклад: попросіть учасників навести приклади різних шкідливих та небезпечних факторів і професійних

³ **Небезпечний фактор** – це будь-що, здатне завдати шкоди здоров'ю людини. **Професійний ризик** – це поєднання ймовірності (високої чи низької вірогідності) того, що небезпечний фактор дійсно призведе до травми чи захворювання, з показником можливої тяжкості шкоди.

ризиків на роботі, які їм відомі. Потім попросіть їх пояснити групі різницю між цими двома поняттями. Посильте позитивну мотивацію учасників, визнавши їхню здатність спостерігати й креативно мислити. Зазначте, що деякі небезпечні фактори є очевиднішими/помітнішими (наприклад, незахищене лезо, підвішений вантаж, транспортні засоби), тоді як інші можуть потребувати додаткового обмірковування (як-от екстремальні температури, бактерії, токсичні хімікати, відсутність підготовки, насильство на роботі тощо).

Це заняття для вас також є нагодою підкреслити, що професійні захворювання спричиняють більше смертей⁴, ніж нещасні випадки на роботі – це, ймовірно, здивує більшість учасників. З позитивних моментів вам слід зазначити, що безпечні та здорові умови на робочих місцях можуть запобігати і нещасним випадкам, і захворюванням.

На обговорення заслуговує і визначення поняття «здоров'я», тому що воно еволюціонувало в ширшу концепцію, яка включає добробут⁵, а не тільки відсутність хвороб (як вважалося в минулому). Дуже важливо також наголосити на різних проявах уразливості, що існують серед працівників через їхні стать, вік, стан (наприклад, вагітність, відновлення після травми чи хвороби, інвалідність), міграційний статус та інші характеристики, які можуть піддавати їх підвищеному професійному ризику порівняно з іншими працівниками. Запитайте учасників, чи на їхніх підприємствах є уразливі працівники й про те, як задовольняються їхні потреби. Це може сприяти виробленню ідей щодо вдосконалення.

Щоб підтвердити важливість вжиття заходів для мінімізації професійних ризиків та зменшення рівня небезпек на робочих місцях, а також запобігання виникненню нещасних випадків на роботі, які є головними елементами сучасної БЗР, можете запропонувати учасникам процитувати прислів'я, яких дуже багато в різних культурах, наприклад: «Береженого Бог береже», «Спочатку краще берегтися, ніж потім лікуватися».

Посилання на картинки та прислів'я і трошки гумору допоможуть вам привернути й утримувати увагу групи, тому без вагань користуйтеся ними впродовж усього тренінгу.

Також з метою привернення уваги слухачів вам потрібно постійно пересуватись аудиторією, не сидіть на одному місці, змінюйте інтонацію голосу, акцентуйте увагу на головних аспектах вашої доповіді й періодично звертайтеся із конкретними та уточнюючими запитаннями особисто до кожного учасника тренінгу.

ЗАНЯТТЯ 3. ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ РИЗИКІВ: ПРОЦЕС

МЕТА: учасники ознайомляться з оцінюванням професійних ризиків, ключовим інструментом покращення БЗР. Будуть представлені та застосовані практичні засоби оцінювання професійних ризиків, як-от картування професійних ризиків і матриці професійних ризиків.

⁴ Приблизно вшестеро.

⁵ ВООЗ визначає здоров'я як «стан повного фізичного, душевного та соціального добробуту, а не тільки відсутність хвороб і фізичних дефектів».

Наприкінці цього заняття учасники розумітимуть поняття «оцінювання професійних ризиків» і зможуть:

- ▶ виявляти небезпечні фактори;
- ▶ визначати, кому може бути завдано шкоди і як саме;
- ▶ оцінювати ризики в робочих зонах;
- ▶ знати і використовувати карти й матриці ризиків.

ФОРМАТ: лекція, робота в групах, індивідуальна робота

МАТЕРІАЛИ: презентація PowerPoint 1 (заняття 3), вправа «Небезпека-1» (слайди PowerPoint), ПдТ 4, вправа «Небезпека-2». Роздаткові матеріали: РМ 3 «Шаблон для оцінювання професійних ризиків», РМ 5 для вправи «Небезпека-2»: виявлення осіб, які зазнають професійного ризику, та оцінювання наявного рівня професійних ризиків у вашій робочій зоні.

ОХОПЛЮЄ: главу 3 ПС.

ТРИВАЛІСТЬ: 2 год. 30 хв.

Час	Зміст	Метод	Ресурси/роздаткові матеріали
1 год.	Заняття 3. Оцінювання професійних ризиків	Мозковий штурм: - запитайте учасників, як вони виявляють небезпечні фактори на своєму підприємстві Лекція: - обґрунтуйте системний підхід до виявлення небезпечних факторів; - презентуйте крок 1 із шаблону для оцінювання професійних ризиків	Слайди PowerPoint Фліпчарт ПС – глава 3
20 хв.	Вправа «Небезпека-1»: виявлення небезпечних факторів у вашій робочій зоні. Кожний учасник записує три небезпечні фактори, наявні в їхніх робочих зонах	Індивідуальна робота	ПдТ 3, вправа «Небезпека-1»
40 хв.	Заняття 3: Оцінювання професійних ризиків: - кому може бути завдано шкоди і як саме; - аналіз професійних ризиків	Лекція: - презентуйте кроки 2 і 3 з шаблону для оцінювання професійних ризиків	Слайди PowerPoint ПС – глава 3

продовження на наступній сторінці

Час	Зміст	Метод	Ресурси/роздаткові матеріали
30 хв.	Вправа «Небезпека-2»: Оцінювання професійних ризиків у вашій робочій зоні. Учасники за допомогою своїх відповідей на вправу «Небезпека-1», карт і матриць професійних ризиків просуваються далі в оцінюванні професійних ризиків на підприємстві, визначаючи, кому може бути завдано шкоди і як саме	Робота в групах	ПдТ 4, РМ 5 Вправа «Небезпека-2»: виявлення осіб, які зазнають професійного ризику, а також оцінювання наявного рівня професійних ризиків у вашій робочій зоні. РМ 2

ПРИМІТКИ:

1. У Посібнику для слухачів наведено посилання на брошуру «Посібник із п'яти кроків оцінювання професійних ризиків». Вона містить поради й шаблон (РМ 3), який є дуже корисним для оцінювання професійних ризиків на підприємстві⁶.
2. Якщо це є актуальним для цього тренінгу, у РМ 2 наведено форму для щоденного оцінювання тренінгу, яку учасники мають заповнити наприкінці першого дня. Цей РМ може бути наданий учасникам або разом із комплектом навчальних матеріалів курсу, або після завершення навчальних заходів першого дня. Другий варіант дає змогу не відволікатися від змісту тренінгу. Відгуки, надані під час роботи з цим РМ, можуть допомогти зрозуміти, чи вчаться учасники так, як очікувалося, і відповідним чином відкоригувати заходи другого дня.

► ДЕНЬ 2

ЗАНЯТТЯ 4. ІЄРАРХІЯ ЗАХОДІВ ІЗ КОНТРОЛЮ

МЕТА: представити заходи з контролю ризиків та ієрархію заходів із контролю. Визначити заходи, представити запобіжні заходи професійних ризиків та ієрархію запобіжних заходів. Визначити запобіжні заходи професійних ризиків і прийняти рішення щодо цих заходів. Проаналізувати, що ваше підприємство наразі робить для контролю професійних ризиків, і визначити, що можна зробити в майбутньому. У широкій перспективі будуть висвітлені основні елементи й успішні практики, що сприяють контролю професійних ризиків на підприємстві.

⁶ https://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/resources-library/publications/WCMS_232886/lang--en/index.htm

По завершенню цього заняття учасники:

- ▶ розумітимуть запобіжні заходи професійних ризиків і знатимуть, як вибирати й застосовувати їх згідно з ієрархією запобіжних заходів;
- ▶ зможуть визначити запобіжні заходи професійних ризиків для зменшення професійного ризику до прийняттого рівня і прийняти рішення щодо цих заходів.

ФОРМАТ: лекція, робота в групах.

МАТЕРІАЛИ: презентація PowerPoint 2 (заняття 4), РМ 3 «Шаблон для оцінювання професійних ризиків», слайди вправи «Готовий одяг». Відеоматеріал «Приклади захисної огорожі машин та інших засобів забезпечення безпеки» (<https://youtu.be/8qX763adac4>), тривалість 2,51 хв.).

ОХОПЛЮЄ: главу 3 ПС.

ТРИВАЛІСТЬ: 1 год. 50 хв.

Час	Зміст	Метод	Ресурси/роздаткові матеріали
1 год. 20 хв.	Заняття 4: Ієрархія запобіжних заходів Вибір матеріалів, інструментів, обладнання, процесів Технічне обслуговування Знаки безпеки Порядок виконання робіт Аварійні та евакуаційні системи Господарське забезпечення Гігієна та добробут Освіта і професійна підготовка Нагляд	Мозковий штурм: - запитайте учасників, як вони виявляють небезпечні фактори на своєму підприємстві Лекція: - обґрунтуйте системний підхід до виявлення небезпечних факторів; - презентуйте крок 1 із шаблону для оцінювання професійних ризиків Індивідуальна робота Лекція: - презентуйте кроки 2 і 3 оцінювання професійних ризиків	Слайди PowerPoint ПС – глава 3 Відеоматеріал «Приклади захисної огорожі машин та інших засобів безпеки»
30 хв.	Вправа «Готовий одяг»	Робота в групах	Вправа «Готовий одяг» Слайди PowerPoint

ЗАНЯТТЯ 5. ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ РИЗИКІВ: ПРОЦЕС (ПРОДОВЖЕННЯ)

МЕТА: учасникам буде запропоновано застосувати ієрархію запобіжних заходів як логічну та ефективну стратегію запобігання. Будуть обговорені кроки 4 та 5 оцінювання професійних ризиків (зафіксувати, хто відповідає за реалізацію запобіжних заходів і яких саме, а також терміни виконання). Будуть представлені інші елементи та приклади успішних практик, що сприяють запобіганню професійних ризиків на роботі.

У результаті цього заняття учасники:

- ▶ матимуть глибші знання про запобіжні заходи професійних ризиків;
- ▶ запропонують запобіжні заходи професійних ризиків, за допомогою яких можна було б зменшити професійні ризики, виявлені під час попередніх вправ;
- ▶ зрозуміють кроки 4 і 5 процесу управління, оцінювання та мінімізації професійних ризиків.

ФОРМАТ: лекція, робота в групах.

МАТЕРІАЛИ: презентація PowerPoint; результати вправи «Небезпека-2»; ПдТ 5: вправа «Небезпека-3».

ОХОПЛЮЄ: главу 3 ПС.

ТРИВАЛІСТЬ: 1 год. 30 хв.

Час	Зміст	Метод	Ресурси/роздаткові матеріали
60 хв.	Заняття 5: Оцінювання професійних ризиків: процес (продовження) Вправа «Небезпека-3»: за результатами попередньої роботи в групах (вправа «Небезпека-2») виберіть відповідні та здійсненні запобіжні заходи професійних ризиків, ураховуючи ієрархію заходів із контролю	Лекція - пояснить інші важливі елементи контролю професійних ризиків	Слайди PowerPoint ПС – глава 3
40 хв.		Робота в групах	Результати вправи «Небезпека-2» ПдТ 5 – вправа «Небезпека-3»

ЗАНЯТТЯ 6. СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БЗР

МЕТА: представити СУБЗР як гнучку систему, що може пристосовуватися до потреб МСП і зосереджуватися на небезпечних факторах і ризиках, пов'язаних з їхньою діяльністю. Наочно пояснити, як цей підхід забезпечує оцінювання всіх небезпечних факторів і професійних ризиків та застосування ефективних заходів із запобігання і контролю. Висвітлити потребу в СУБЗР для безперервного покращення БЗР і надати інструменти для сприяння участі працівників у діяльності підприємства відповідно до національного законодавства, місії та керівних принципів МОП.

ФОРМАТ: лекція, рольова гра.

МАТЕРІАЛИ: презентація PowerPoint (заняття 6).

ОХОПЛЮЄ: главу 4 ПС.

ТРИВАЛІСТЬ: 1 год.

Час	Зміст	Метод	Ресурси/роздаткові матеріали
1 год.	Заняття 6: Системи управління БЗР Визначення та цілі СУБЗР СУБЗР і підприємства: - аудит; - участь працівників і створення спільного комітету з безпеки та здоров'я Політика з БЗР на рівні підприємства: - організація; - планування; - реалізація; - оцінювання; - заходи з удосконалення	Лекція - презентуйте СУБЗР як засіб безперервного покращення БЗР; - наголосіть на важливості участі працівників відповідно до місії МОП; - ознайомте з елементами, з яких складається сучасна політика з БЗР на підприємстві, та кроками з її застосування, перегляду і розвитку	Слайди PowerPoint ПС – глава 4

ЗАНЯТТЯ 7. УЖИТТЯ ЗАХОДІВ

МЕТА: учасники будуть ознайомлені з методами здобуття інформації зі звітів про дотримання вимог безпеки та звітів за результатами розслідування нещасних випадків/захворювань, а також вимірювання покращень шляхом візуального спостереження за змінами й показниками стану виконання.

Вони усвідомлять важливість забезпечення безперервного покращення та вдосконалення методів і підходів системи управління БЗР.

Учасники застосують поняття і методи, вивчені під час тренінгу, для оцінювання професійних ризиків на власному підприємстві та формування належних і реалістичних пропозицій щодо контролю професійних ризиків. Потім вони відпрацюють власні навички спілкування, обговорюючи свої пропозиції в аудиторії. Нарешті, вони оцінять зміст і методологію тренінгу, заповнивши форму оцінювання та запропонувавши ідеї щодо вдосконалення.

ФОРМАТ: лекція, робота в групах, презентації учасників.

МАТЕРІАЛИ: презентація PowerPoint 2. Вправа щодо заходів. ПдТ 6. Роздаткові матеріали: РМ 6а та 6б.

ОХОПЛЮЄ: главу 4 ПС.

ТРИВАЛІСТЬ: 1 год. 30 хв.

Час	Зміст	Метод	Ресурси/роздаткові матеріали
1 год.	Заняття 7: Ужиття заходів Показники стану виконання На шляху до безперервного вдосконалення	Лекція Робота в групах Вправа щодо заходів Обговорення	Слайди PowerPoint ПС – глава 4 ПдТ 6 РМ 6а та 6б Фліпчарт
30 хв.	Оцінювання тренінгу та пропозиції	Форма письмового оцінювання	Форма оцінювання
(Не обов'язкова: цю вправу можна виконати, якщо є час. На неї знадобиться 20 хв.)	Вправа «Спільний комітет із безпеки та здоров'я»	Рольова гра: учасники утворюють дві групи та міняються ролями (керівники гратимуть працівників і навпаки). Кожна група обирає двох членів, які обговорять випадок ґендерно зумовлених домагань. Кожна група надасть поради своїм представникам. Будуть запропоновані запобіжні та коригувальні заходи	ПдТ 7

► 5. РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

► РМ 1. ПРОГРАМА ТРЕНІНГУ

МОДУЛЬ ПРОГРАМИ ТРЕНІНГУ: ОРГАНІЗУЙТЕ СВОЮ РОБОЧУ ЗОНУ

Дата проведення: .....

Місце проведення: .....

Час	День 1	День 2
08:30–10:00	- Вітання - Представлення учасників - Цілі тренінгу - Презентація програми Заняття 1. Вступ до теми безпеки та здоров'я на роботі на малих і середніх підприємствах: огляд і обґрунтування	Огляд підсумків дня 1 і вступ до дня 2 Заняття 4. Ієрархія запобіжних заходів
10:00–10:30	Перерва на чай/каву	Перерва на чай/каву
10:30–12:00	Заняття 2. Терміни та поняття з БЗР	Вправа «Готовий одяг»
12:00–12:30	Вправа 1 «Знайдіть небезпечні фактори» Вправа Управління безпеки праці штату Новий Південний Уельс (Австралія)	Заняття 5. Оцінювання професійних ризиків (продовження) Вправа «Небезпека-3»: пропонування запобіжних заходів Додаткова вправа щодо свердлильного верстата
12:30–13:30	Обід	Обід
13:30–14:30	Заняття 3. Оцінювання професійних ризиків Крок 1. Виявити небезпечні фактори	Заняття 6. Системи управління БЗР
14:30–15:00	Перерва на чай/каву	Перерва на чай/каву
15:00–15:20	Вправа «Небезпека-1»: виявлення небезпечних факторів у вашій робочій зоні	Заняття 7. Ужиття заходів Додаткова вправа щодо заходів
15:20–16:00	Крок 2. Визначити, кому може бути завдано шкоди і як саме. Оцінювання наявного професійного ризику Крок 3. Визначити запобіжні заходи професійних ризиків для безпеки та здоров'я і прийняти рішення щодо них	
16:00–16:30	Вправа «Небезпека-2»: виявлення осіб, які зазнають професійного ризику, та оцінювання наявного рівня професійних ризиків у вашій робочій зоні	Оцінювання тренінгу та пропозиції

► РМ 2. ФОРМА ЩОДЕННОГО ОЦІНЮВАННЯ

МОДУЛЬ ПРОГРАМИ ТРЕНІНГУ: ОРГАНІЗУЙТЕ СВОЮ РОБОЧУ ЗОНУ

Дата проведення: .....

Модуль: ☐ День 1 ☐ День 2

- Що мені сподобалося: .....
.....
.....
.....
- Що мені не сподобалося: .....
.....
.....
.....
- Що мене спантеличило: .....
.....
.....
.....
- Що можна було б покращити: .....
.....
.....
.....

► РМ 3. ШАБЛОН ОЦІНКИ РИЗИКІВ

МОП. A 5 Step Guide for Employers, Workers and their Representatives on Conducting Workplace Risk Assessments [П'ять кроків оцінювання професійних ризиків на роботі. Посібник для роботодавців, працівників та їхніх представників]. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_232886.pdf
17 грудня 2013 р.

► Оцінювання професійних ризиків

Вид трудової діяльності: ..... Дата оцінювання: .....

Які небезпечні фактори присутні?	Кому може бути завдано шкоди і як саме?	Які заходи з контролю наразі вживаються?	Який існує залишковий ризик?	Чи необхідно зробити ще щось для контролю цього ризику?	Виконавець заходів	Термін виконання	Виконано

[illegible]

► РМ 4. ЗРАЗОК ФОРМИ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ІНЦИДЕНТИ НА РОБОТІ

► ІНСТРУКЦІЇ

Заповніть цю форму для повідомлення про нещасний випадок на роботі, що призвів до травми чи захворювання, небезпечної події чи аварійної ситуації. Поверніть заповнену форму. ....

Ця форма слугує для документальної фіксації таких інцидентів (виберіть усі підходящі варіанти)

☐ НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК НА РОБОТІ	☐ ПРОФЕСІЙНЕ ЗАХВОРЮВАННЯ
☐ НЕБЕЗПЕЧНА ПОДІЯ	☐ ІНША АВАРІЙНА СИТУАЦІЯ

► ПОТЕРПІЛА ОСОБА

Заповнюється травмованою/захворілою особою, якщо це можливо

Прізвище особи, яка заповнила повідомлення: .....

Стать ..... Дата народження ..... Дата початку роботи .....

Функція ..... Підрозділ .....

Прізвище безпосереднього керівника .....

Дата і час інциденту .....

Де точно трапився інцидент? .....

Причетні особи .....

Опишіть якомога докладніше, що сталося

Наприклад:

- назва речовини
- назва і тип машини або транспортного засобу
- події, що призвели до інциденту
- роль, яку зіграла (зіграли) та чи інша особа (ті чи інші особи)
- У випадку тілесного ушкодження детально опишіть, що саме робила потерпіла особа.
- Зазначте всі дії, вжиті після того для запобігання аналогічному інциденту.

За потреби зробіть це на окремому аркуші паперу.

Свідки

► ЗАПОВНЮЄТЬСЯ ТІЛЬКИ У ВИПАДКУ НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ НА РОБОТІ ЧИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ

Вид травми/захворювання .....

Причина втрати робочого часу, травми або першої допомоги.....

Чи було потрібне лікування? Якщо так, назва лікарні/прізвище лікаря

☐ TAK ☐ HI

Підпис працівника

Дата

Підпис керівника

Дата

Нижче наведена форма повідомлення про відповідну подію, яку роботодавець повинен заповнити в разі настання нещасного випадку/гострого професійного захворювання (отруєння) та відправити відповідним підприємствам (установам, організаціям). Це вимога Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві (Постанова КМУ від 17 квітня 2019 р. №337⁷ зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1 від 05.01.2021). Національне законодавство може змінюватися, тому стежте за оновленнями.

Додаток 2 до Порядку

► **ПОВІДОМЛЕННЯ про нещасний випадок/гостре професійне захворювання (отруєння)**

1. Дата і час настання нещасного випадку/гострого професійного захворювання (отруєння)

2. Найменування підприємства (установи, організації) та органу, до сфери управління якого воно належить (у разі наявності)

3. Код підприємства (установи, організації) згідно з ЄДРПОУ

Основний код за КВЕД (класифікація видів економічної діяльності)

4. Місцезнаходження та контактні телефони підприємства (установи, організації), працівником якого є потерпілий

5. Місце, де стався (сталось) нещасний випадок (гостре професійне захворювання (отруєння)) (виробництво, ділянка, приміщення, цех, інше підприємство, установа або організація тощо), і його стисла характеристика

6. Відомості про потерпілого (потерпілих):

прізвище, ім'я та по батькові

дата народження (число, місяць, рік)

⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text>

наявність трудового (іншого) договору

.....

професія .....

характер, ступінь тяжкості травм (дата смерті) .....

.....

сімейний стан .....

.....

(прізвище, ім'я та по батькові членів сім'ї із зазначенням року їхнього народження)

7. Стислий опис обставин та ймовірні причини настання нещасного випадку/
гострого професійного захворювання (отруєння) (згідно з класифікатором, за-
значеним у додатку 9 до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків,
професійних захворювань та аварій на виробництві)

.....

.....

8. Відомості про кандидатури представників підприємства, установи або організації
та його уповноваженого органу чи наглядової ради (у разі її утворення), запропо-
новані для включення до складу спеціальної комісії

.....

(прізвище, ім'я, по батькові, посада, контактні телефони)

.....

9. Дата і час передачі повідомлення .....

10. Причина несвоєчасної передачі повідомлення

.....

.....

(посада роботодавця)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

► РМ 5. ВИЯВЛЕННЯ ОСІБ, ЯКІ ЗАЗНАЮТЬ ПРОФЕСІЙНОГО РИЗИКУ, ТА ОЦІНЮВАННЯ НАЯВНОГО РІВНЯ ПРОФЕСІЙНИХ РИЗИКІВ У ВАШІЙ РОБОЧІЙ ЗОНІ

Імовірність (вірогідність) настання події	Потенційна тяжкість або наслідки події		
	Незначна	Помірна	Дуже висока
Малоймовірна	Низький ризик	Низький ризик	Середній ризик
Імовірна	Низький ризик	Середній ризик	Високий ризик
Дуже ймовірна	Середній ризик	Високий ризик	Високий ризик

ПОТЕНЦІЙНА ТЯЖКІСТЬ АБО НАСЛІДКИ ПОДІЇ

Незначна: травма на роботі чи хвороба, що може вимагати лише незначної першої допомоги або спричинити коротку перерву в робочому процесі. Через таку шкоду особа не виходить на роботу максимум два дні (якщо взагалі таке має місце).

Помірна: травми на роботі або погіршення здоров'я, що можуть спричинити тимчасову непрацездатність, від якої особа може відновитися (наприклад, перелом руки або незначна тріщина кістки). Така травма чи хвороба призводить до відсутності особи на роботі та поганого самопочуття протягом значного періоду часу. Працівник або роботодавець може подати заяву на відшкодування в разі травми чи хвороби, що призвели до втрати робочого часу або припинення робочого процесу на два дні і більше.

Дуже висока: травма на роботі чи хвороба з довготривалими або незворотними наслідками (наприклад, смертю, ампутацією кінцівки або втратою слуху внаслідок шуму) або смерть. Такі події зазвичай називають «травмами, що змінюють життя».

ІМОВІРНІСТЬ (ВІРОГІДНІСТЬ) НАСТАННЯ ПОДІЇ

Малоймовірна: вірогідність заподіяння комусь шкоди за наявних обставин є вкрай низькою.

Імовірна: висока ймовірність того, що особа, яка працює за наявних обставин, отримає травму чи захворіє.

Дуже ймовірна: робочі ситуації, в яких за наявних обставин хтось майже напевно отримає травму чи захворіє.

► РМ 6А. ПЕРЕЛІК ІДЕЙ З УДОСКОНАЛЕННЯ

► Оцінювання професійних ризиків

1	
2	
3	
4	
5	

► Створення на підприємстві системи управління безпекою та здоров'ям на роботі

1	
2	
3	
4	
5	

- Визначте невідкладні проблеми, що характеризуються підвищеним професійним ризиком.
- Визначте вдосконалення, яке не потребує особливих зусиль, відповівши на такі запитання:
  - Наскільки ймовірним є впровадження вдосконалення?
  - Я можу почати впроваджувати його негайно?
  - Я можу впровадити його без великих інвестицій?
  - Чи з'являться початкові результати за місяць?
- Для кожної ідеї щодо вдосконалення поставте кожному з наведених вище запитань 0, 1 або 2 зірочки (*).
- Виберіть від шести до десяти вдосконалень.
- Обговоріть і погодьте їх з усією своєю групою.
- Підрахувавши зірочки, подивіться, які вдосконалення забезпечать швидкий успіх.

► РМ 6В. ПЛАН ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (ПВП)

№	Проект і заходи	Відповідальна особа	Показник стану виконання	Дата початку	Планова дата завершення	Фактична дата завершення	Примітки
1							
	1.1						
	1.2						
	1.3						
2	1.4						
	2.1						
	2.2						
3	2.3						
	2.4						
	3.1						
4	3.2						
	3.3						
	3.4						
5	4.1						
	4.2						
	4.3						
	4.4						
	5.1						
	5.2						
	5.3						
	5.4						

► РМ 7. ОЦІНЮВАННЯ ТРЕНІНГУ

Будь ласка, дайте нам знати, що ви думаєте про тренінг. Якщо ви не можете відповісти на якесь запитання, залиште це поле порожнім. В інших випадках обведіть кружечком найприйнятнішу відповідь на кожне запитання.

		Повністю згоден	Згоден	Важко відповісти	Не згоден	Зовсім не згоден
1.	Предмет був належним чином розкритий	5	4	3	2	1
2.	Зміст відповідав моїй підготовці та моєму досвіду	5	4	3	2	1
3.	Тренінг був добре підготовлений	5	4	3	2	1
4.	Роздаткові матеріали та засоби були актуальними	5	4	3	2	1
5.	Учасників заохочували брати активну участь у тренінгу	5	4	3	2	1
6.	Ці заходи допомогли мені зрозуміти зміст	5	4	3	2	1
7.	Тренер допоміг мені зрозуміти матеріал	5	4	3	2	1
8.	Тренер надавав слушні відповіді на запитання	5	4	3	2	1
9.	У цілому організація, проведення та планування заходу були забезпечені належним чином	5	4	3	2	1
10.	Місце проведення та передбачені засоби відповідали моїм потребам	5	4	3	2	1

11. Тривалість тренінгу була:

Саме такою, як треба ☐ Надто короткою ☐ Надто довгою ☐

12. Який ступінь зацікавленості був у вас до тренінгу?

Чудовий ☐ Дуже хороший ☐ Хороший ☐ Помірний ☐ Поганий ☐

13. Ступінь зацікавленості після тренінгу?

Чудовий ☐ Дуже хороший ☐ Хороший ☐ Помірний ☐ Поганий ☐

ОЦІНЮВАННЯ ТРЕНІНГУ (ПРОДОВЖЕННЯ)

14. Чи є у вас пропозиції, які б, на вашу думку, покращили цей тренінг?

---

15. Яка ваша загальна оцінка цього тренінгу?

Відмінно ☐ Дуже добре ☐ Добре ☐ Задовільно ☐ Погано ☐

16. Чи є у вас ще які-небудь коментарі щодо тренінгу?

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

► 6. ПІДКАЗКИ ДЛЯ ТРЕНЕРІВ

► ПДТ 1. ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ТРЕНЕРА

Скористайтесь нижченаведеним переліком завдань для планування тренінгу та підготовки до нього. За потреби додайте необхідні пункти.

Завдання	Планова дата виконання	Стан виконання
Якщо це доречно, зустрітися з групою МОП для обговорення навчального пакету та змін, які можуть бути необхідними, а також ознайомитися з довідковою інформацією про підприємства-учасники		
Зібрати необхідну інформацію про національне законодавство, що стосується теми навчання		
Переглянути плани занять, основні навчальні моменти й заходи, за потреби доповнити зміст матеріалу		
Підготувати всі навчальні матеріали, зробити копії всіх роздаткових матеріалів		
Зібрати необхідні ресурси та додаткові матеріали для заходів		
Провести тренінг		
Переглянути підсумки та оцінки тренінгу		

► ПДТ 2. ВПРАВА «МАЛЕ ПІДПРИЄМСТВО, ВЕЛИКІ ПРОБЛЕМИ»

ТРИВАЛІСТЬ: 10 хв.

Методика: індивідуальна робота з метою підвищення рівня обізнаності щодо важливості безпеки і здоров'я на роботі, а також у повсякденному житті й навколишньому середовищі.

Запропонуйте учасникам записати один або кілька способів, у які підприємство може, на їхню думку, сприяти здоров'ю населення в цілому – певної країни або всього світу.

ПОРАДИ. Учасники можуть подумати над тим, як МСП можуть вплинути на здоров'я населення у світовому масштабі, і ключова роль таких підприємств в умовах нинішньої пандемії може бути яскравим прикладом цього. Немає «правильної» чи «неправильної» відповіді, важливо, щоб думки ґрунтувалися на переконливих аргументах та/або об'єктивних даних.

Усвідомлення важливого значення БЗР та її ролі не лише в межах окремих робочих зон – логічний спосіб заохочувати належну практику, що може бути корисним для всього суспільства.

► ПДТ 3. ВПРАВА «НЕБЕЗПЕКА-1». ВИЯВЛЕННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ ФАКТОРІВ У ВАШІЙ РОБОЧІЙ ЗОНІ

ТРИВАЛІСТЬ: 20 хв.

МЕТОДИКА: індивідуальна робота. Попросіть учасників записати три небезпечні фактори, присутні в робочих зонах їхніх підприємств.

Рекомендується, щоб учасники не контактували одне з одним під час цієї вправи, тому що мета полягає у виявленні різних небезпечних факторів шляхом індивідуального розмірковування, без будь-якого стороннього впливу. Якщо дозволити учасникам спілкуватися під час вправи, думка деяких із них (лідерів, товариських людей) може переважати над думкою сором'язливих/тихих учасників, блокуючи їхнє креативне мислення. Нагадаємо, що небезпечним фактором може бути все що завгодно, тому вам слід навести деякі приклади різних категорій небезпечних факторів, наприклад: міцні кислоти, шум, віруси, стрес, незручні пози.

Попросіть учасників скласти перелік небезпечних факторів. Ідея полягає в тому, щоб забезпечити виявлення небезпечних факторів, а не професійних ризиків. Це важливо, тому що ці переліки надалі розширятимуться. Можливо, слід зробити копії шаблону для оцінювання професійних ризиків, які можна буде заповнити.

► ПДТ 4. ВПРАВА «НЕБЕЗПЕКА-2»: ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ У ВАШІЙ РОБОЧІЙ ЗОНІ

За допомогою відповідей на вправу «Небезпека-1», карт і матриць професійних ризиків проведіть на вашому підприємстві оцінювання професійних ризиків, визначивши, кому може бути завдано шкоди і як саме.

ТРИВАЛІСТЬ: 30 хв.

МЕТОДИКА: робота в групах.

Учасники будуть об'єднані у малі групи (5–6 осіб у кожній, можна з одного підприємства, тому що знання робочої зони – запорука успішного картування та оцінювання професійних ризиків). За результатами індивідуальної роботи (вправи «Небезпека-1») ці нові групи складуть прості картосхеми своїх підприємств (однієї чи кількох робочих зон або підрозділів, за бажанням) і позначать на них місця, де є ймовірні професійні ризики (за бажанням професійні ризики можна позначити кружечками або іншими простими фігурами та кольорами), а також основних елементів (дверей, вікон, сходів, проходів тощо) і обладнання підприємства. На картах професійних ризиків слід також позначити місцезнаходження ключових працівників (наприклад, пожежних бригад, відповідальних за питання безпеки, працівників, які надають першу допомогу).

Вам слід запевнити учасників у тому, що для складання карт професійних ризиків не потрібні жодні навички малювання, тому що ці карти – просто схематичні плани, на яких відображено поточний стан БЗР на підприємстві (де саме присутні професійні ризики?).

Робота в групах сприяє всеосяжному відображенню професійних ризиків, наявність яких є очевидною для всіх членів групи, та заохочує командний дух.

Коли карти професійних ризиків готові, кожна група має оцінити кожний відображений ризик, використовуючи просту матрицю професійних ризиків, наведену в Посібнику для тренерів. Цей крок допомагає розставити за пріоритетами всі професійні ризики, виходячи з імовірності (вірогідності) їхнього виникнення та *тяжкості* можливих наслідків⁸. Іншими словами, матриця професійних ризиків допомагає зрозуміти, яким ризикам надати пріоритет (червона й жовта зони матриці професійних ризиків, що відповідають середньому та високому рівням професійного ризику).

Коли професійні ризики виявлені та оцінені/розставлені за пріоритетом (крок 2 – «Кому може бути завдано шкоди і як саме» – процедури оцінювання професійних ризиків), це означає готовність логічного шляху для застосування запобіжних заходів професійних ризиків (див. вправу «Небезпека-3»).

Нагадайте всім учасникам, що карти професійних ризиків і результати оцінювання професійних ризиків необхідно документально зафіксувати, зберігати й мати під рукою для подальшого використання, наприклад, для оновлення у випадку встановлення на підприємстві нового устаткування, внесення змін у планування приміщень, проведення інспекцій і аудиту тощо).

Як тренеру вам слід знати недоліки використання матриць професійних ризиків (як-от суб'єктивність оцінювання ймовірності й тяжкості), проте необхідно наголосити і на тому, що ці засоби є легкими у застосуванні навіть неспеціалістами і загалом корисними. На завершення цієї вправи слід закликати учасників проявляти творчий підхід до оцінювання професійних ризиків, тому що будь-яку процедуру чи метод можна покращити й пристосувати до потреб і ресурсів конкретного підприємства⁹.

Можливо, коли учасники приймають рішення про поточний рівень професійного ризику, варто показати слайд «Оцінювання рівнів професійного ризику за допомогою матриць професійних ризиків». Крім того, пропонуємо використати РМ 5, в якому наведено визначення термінів «імовірність» і «тяжкість».

Попросіть учасників записати свої відповіді. Тренерам необхідно забезпечити, щоб учасники виявили хоча б один середній чи високий професійний ризик, тому що це знадобиться у вправі «Небезпека-3».

⁸ Точні визначення кожної категорії ймовірності професійного ризику та тяжкості наслідків наведені у розділі щодо матриць професійних ризиків глави 3 Посібника для слухачів.

⁹ Дедалі ширше використовуються мобільні застосунки, які також можуть сприяти оцінюванню професійних ризиків. Деякі корисні застосунки можна знайти за посиланням <https://www.ilo.org/global/publications/apps/lang--en/index.htm>

► ПДТ 5. ВПРАВА «НЕБЕЗПЕКА-3»: ПРОПОНУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ ПРОФЕСІЙНИХ РИЗИКІВ, ОЦІНЕНИХ У ВПРАВІ «НЕБЕЗПЕКА-2», ЗГІДНО З ІЄРАРХІЄЮ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ

За результатами виконання вправи «Небезпека-2» виберіть відповідні та здійсненні запобіжні заходи професійних ризиків, ураховуючи ієрархію запобіжних заходів.

ТРИВАЛІСТЬ: 15 хв.

МЕТОДИКА: робота в групах.

Запропонуйте учасникам знов об'єднатися у ті самі групи, що й у попередній вправі. Скажіть, щоб вони запропонували реалістичні запобіжні заходи професійних ризиків, наявних у них на підприємстві, що були раніше виявлені/відображені на картосхемі/розставлені за пріоритетом (зараз ми перебуваємо на кроці 3 «Що вже робиться? Які подальші дії потрібні для зменшення професійного ризику?») процедури оцінювання професійних ризиків, запропонованої в Посібнику для слухачів. Нагадайте учасникам, що запропоновані ними запобіжні заходи мають враховувати ієрархію запобіжних заходів (можете залишити на екрані слайд з інформацією про ієрархію запобіжних заходів як довідку, щоб під час виконання вправи його бачили всі). Дуже важливо наголосити, що перш за все слід усунути небезпечні фактори. Якщо усунути їх неможливо, необхідно розглянути заміну цих факторів безпечнішими альтернативами. Ці два запобіжні заходи професійних ризиків для безпеки та здоров'я є найефективнішими, і цей момент потрібно прояснити, щоб підтримати застосування логічного підходу до контролю професійних ризиків. Якщо після вжиття цих заходів професійний ризик зберігається (т. зв. «залишковий професійний ризик»), розглядаються колективні заходи, а заходи щодо індивідуального захисту (наприклад, ЗІЗ) залишаються в якості останнього засобу (менш ефективного). Багато МСП в якості основного запобіжного заходу професійних ризиків досі помилково застосовують ЗІЗ, тому ця вправа має використовуватися для підкріплення логічної послідовності, визначеної ієрархією запобіжних заходів, та сприяти розвіюванню цього поширеного хибного уявлення.

Для документування результатів оцінювання професійних ризиків учасники можуть скористатися шаблоном для оцінювання професійних ризиків (РМ 3).

► ПДТ 6. ВПРАВА ЩОДО ЗАХОДІВ

ТРИВАЛІСТЬ: 1 год. — на виконання вправи, 20 хв. — на обговорення пропозицій з удосконалення діяльності підприємств.

МЕТОДИКА: робота в групах.

У цій останній вправі учасники мають можливість застосувати поняття, принципи та методи, які вони вивчили або про які розширили знання на тренінгу, до проведення оцінювання професійних ризиків на власних підприємствах і сформулювати належні та реалістичні¹⁰ пропозиції щодо контролю професійних ризиків. Мета цієї вправи полягає в тому, щоб: (і) переглянути засвоєний на тренінгу матеріал і результати всіх попередніх вправ;

¹⁰ Запропоновані запобіжні заходи мають враховувати практичні можливості підприємства щодо їхнього втілення в життя.

(ii) дати учасникам змогу подумати про те, які сфери вони б першочергово розглядали на предмет наявності професійних ризиків і чому (наприклад, сфери з високою аварійністю; сфери, в яких активно працюють спеціалісти з БЗР, тощо); (iii) визначити, що знадобиться підприємствам для того, щоб змінити ситуацію на краще, як зазначено на слайді «Якого рівня досягло ваше підприємство?».

Слід надати пропозиції за такими аспектами, як-от здоров'я та безпека в робочих зонах, підтримка керівництва, визначення обов'язків і порядку притягнення осіб до відповідальності, формування показників стану виконання тощо.

Учасники мають виконати вправу «Небезпека» як крок 4 оцінювання професійних ризиків, зазначивши в шаблоні відповідальних осіб і реалістичні терміни виконання. У «переліку ідей з удосконалення» учасникам необхідно вказати, в яких групах виявлених факторів слід проводити оцінювання професійних ризиків у першу чергу й чому. Потім вони мають зазначити, які заходи потрібні на їхньому підприємстві для розроблення/вдосконалення/моніторингу СУБЗР.

Необхідно наголосити, що встановлені терміни проведення тренінгу мають бути дотримані, тому тривалість цієї вправи варто обмежити однією годиною, але зазначити, що після повернення до роботи учасники зможуть розробити власні контрольні переліки з урахуванням конкретних потреб своїх підприємств. Пояснить, що результати оцінювання професійних ризиків, виконаного кожною групою, слід занотувати в плані вдосконалення діяльності підприємства (РМ 6b), формі, яка полегшує їхню подальшу презентацію на етапі обговорення.

Як тренер ви маєте бути готові допомогти кожній групі, відповідаючи на будь-які запитання, що можуть виникнути у членів групи, але доцільно, щоб групи виходили з власного знання своїх підприємств, свого досвіду роботи і власної мудрості. Інформація, отримана завдяки тренінгу на цей момент, зміцнить упевненість учасників, тому ідеї щодо вдосконалення виникатимуть легко. Ваша роль полягатиме в підтриманні креативності учасників, під час дискусії, якою завершиться вправа, – у стимулюванні критичного мислення: наприклад, можна попросити кожную групу обґрунтувати причину, з якої вони запропонували для максимально можливого зменшення рівня шуму запровадити технічний запобіжний захід (як-от, наприклад, ізоляція та огороження друкарських верстатів), а не просто застосувати засоби захисту органів слуху (наприклад, беруші або навушники). Інакше кажучи, під час обговорення ви можете зіграти роль «адвоката диявола», щоб домогтися логічних відповідей, здатних обґрунтувати запропоновані вдосконалення.

Можете нагадати аудиторії, що будь-які нові запобіжні заходи професійному ризику, як технічного, так і організаційного характеру, колективні або особисті, передбачають прийняття рішень та водночас і певних витрат. Отже, представникам працівників необхідно зуміти переконати керівників і роботодавців у дієвості та зручності практичної реалізації таких заходів. Наприклад, ви можете запропонувати, щоб за кожної можливості використовувалися статистичні дані з надійних національних і міжнародних джерел у сфері БЗР (наприклад, організацій, об'єднань, публікацій, підприємств, профспілок тощо), які можуть бути корисним доповненням до планів з удосконалення.

Дані можуть значно зміцнити обґрунтування пропозицій, якщо вони є об'єктивними та не піддаються впливові особистих або колективних думок чи переконань. Намагайтеся, щоб етап дискусії був чітким, простим і зосереджувався на необхідних удосконаленнях. Найактуальніші питання, порушені кожною групою, можна записати на фліпчарті, щоб їх побачили всі (можна зробити знімки на мобільний телефон і розіслати учасникам). Крім того, тренер має надати позитивні відгуки, наприклад: «Ціную, що ви вибрали вдосконалення, які можуть зробити повсякденну працю на підприємстві приємнішою: влаштування зони відпочинку зі зручними місцями для сидіння, столом і холодною питною водою – це просте й недороге вдосконалення є дуже корисним для працівників, особливо в спекотні місяці». Проте, чи можуть інші групи надати додаткові пропозиції? Стимулюйте кожну групу до внесення таких пропозицій, наприклад: «На столі в зоні відпочинку можна розмістити листівки та гаджети, щоб працівники могли читати їх та передавати колегам або членам сім'ї задля підвищення рівня обізнаності з питань БЗР».

► ПДТ 7. ВПРАВА (НЕОБОВ'ЯЗКОВА): КОМІСІЯ З БЕЗПЕКИ ТА ЗДОРОВ'Я (КБЗ)

ТРИВАЛІСТЬ: 20 хв.

МЕТОДИКА: рольова гра. Попросіть учасників об'єднатися у дві групи: працівників і керівників. Поясніть, що вони перейдуть до «протилежної» групи, щоб помінятися ролями: керівники стануть працівниками й навпаки. Кожна група обере двох членів, які обговорять випадок ґендерно зумовлених домагань, описаний нижче. Поясніть, що всі члени кожної групи мають надавати своєму представнику поради та підтримку.

Цілі цієї вправи полягають у тому, щоб зосередити увагу на поширених ґендерних проблемах у сфері праці, заохотити повагу та всеохопність, підкреслити, що здорове та безпечне робоче середовище має також бути вільним від насильства й домагань, відтворити ситуацію, в якій КБЗ підприємства може запропонувати практичні заходи для запобігання домаганням і їхньому усуненню. Важливо завершити цю вправу наголосом на тезі про те, що забезпечити нетерпимість до насильства та домагань у будь-якій формі на підприємстві є обов'язком кожного.

► 7. КАРТИ РОБОЧИХ МІСЦЬ

Карти виявлення та оцінювання професійних ризиків на робочих місцях необхідні для розвитку в слухачів (працівників підприємств) навичок початкового рівня з оцінювання, управління та мінімізації професійних ризиків на своїх робочих місцях (робочих зонах) і робочих місцях (робочих зонах) інших галузей економіки України.

Оцінювання ризиків починається з виявлення небезпечних факторів у робочій зоні (не лише тих, що виникають через трудову діяльність, а й таких, як-от планування розміщення обладнання, устаткування й наявність у приміщеннях відповідних заходів активної та пасивної безпеки робочих процесів тощо).

Мета цього навчального блоку – допомогти сформувати навички та навчити слухачів виявляти все, що може заподіяти шкоду людям, які перебувають на підприємстві. Якщо небезпечний фактор не виявлено, його неможливо контролювати, тому вкрай важливо, щоб цей навчальний блок був якомога розгорнутішим.

Знання працівниками своїх робочих зон – важливий момент, адже інші можуть не помітити або проігнорувати потенційну небезпеку. Тим, хто працює в певному місці щодня, легко не помітити небезпечні фактори.

Тому тренерам рекомендується задіяти під час проведення тренінгів працівників різних підприємств (галузей) і створити цікаву атмосферу змагань серед груп в аудиторії щодо знаходження найбільшої кількості небезпечних та шкідливих професійних факторів на робочих місцях, а також знаходження стандартних і нестандартних методів їхнього усунення та/або мінімізації.

Можна задіяти сучасні методи навчання з використанням відеоматеріалів (наприклад, освітніх відео з Напо <https://www.youtube.com/user/napofilms>):

- ▶ Встановити, які види робіт і робочі процеси є найнебезпечнішими/найризикованішими і де вони виконуються.
- ▶ Може бути корисним скласти контрольний перелік; у будь-якому випадку важливо робити нотатки, які будуть використані під час підготовки письмового оцінювання ризиків.
- ▶ Звернути увагу на небезпечні фактори, які становлять безпосередню загрозу для безпеки та здоров'я, і на фактори, які викликають довготривалу загрозу для здоров'я (наприклад, високі рівні шуму або контакт зі шкідливими речовинами).
- ▶ Ознайомитися з інструкціями виробників і технічними специфікаціями, які можуть бути корисними у виявленні хімічних та технічних небезпечних професійних факторів.

Учасники об'єднуються в групи по 3–7 осіб. Кожній групі видається по декілька зразків карт робочих місць різних видів виробництва без зазначення інформації про наявність небезпечного професійного фактору і заходів контролю (дві останні колонки кожної карти).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ГРУП:

1. Знайти та позначити на картах найбільшу кількість небезпечних факторів на робочих місцях (робочих зонах).
2. Зазначити найефективніші заходи контролю для усунення небезпечних професійних факторів на робочих місцях (робочих зонах).
3. Скласти перелік заходів, які варто вжити для мінімізації ризиків травмування працівників на цих робочих місцях (робочих зонах).
4. Обговорити результати усім разом.

► ПДТ 8. ВПРАВА «КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ У МЕБЛЕВОМУ ЦЕХУ»

КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ У МЕБЛЕВОМУ ЦЕХУ

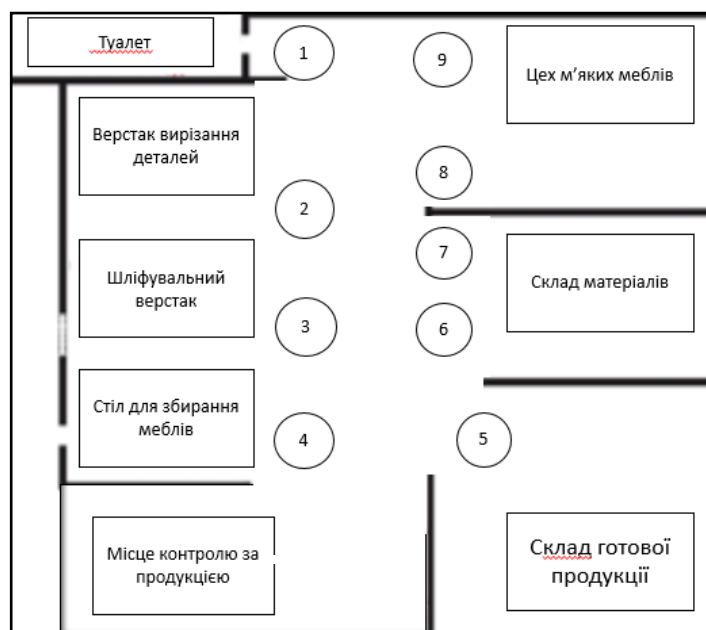
Карта для тренера

Прізвище представника: .....

Робоча зона: Меблевий цех .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1	Волога підлога (падіння)	Висушити підлогу
2	Стружка та тирса під ногами (падіння)	Прибрати сміття
3	Шурупи розкидані по поверхні (поріз, падіння)	Поставити контейнери для шурупів
4	Пошкоджений шнур шуруповерта (ураження струмом)	Відремонтувати шуруповерт
5	Товар на стелажах розміщено не відповідно до його ваги (травмування внаслідок падіння предмету з висоти)	Розкласти важчі товари знизу, легші зверху
6	Листи ДСП розміщені хаотично (травми, падіння)	Скласти ДСП
7	Погане освітлення (падіння)	Замінити лампочки
8	Пошкоджена упаковка з холофайбером (падіння)	Перевірити упаковки на цілісність
9	Рулони тканини звисають зі стелажів (травмування внаслідок падіння предмету з висоти)	Скласти тканину

КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ У МЕБЛЕВОМУ ЦЕХУ

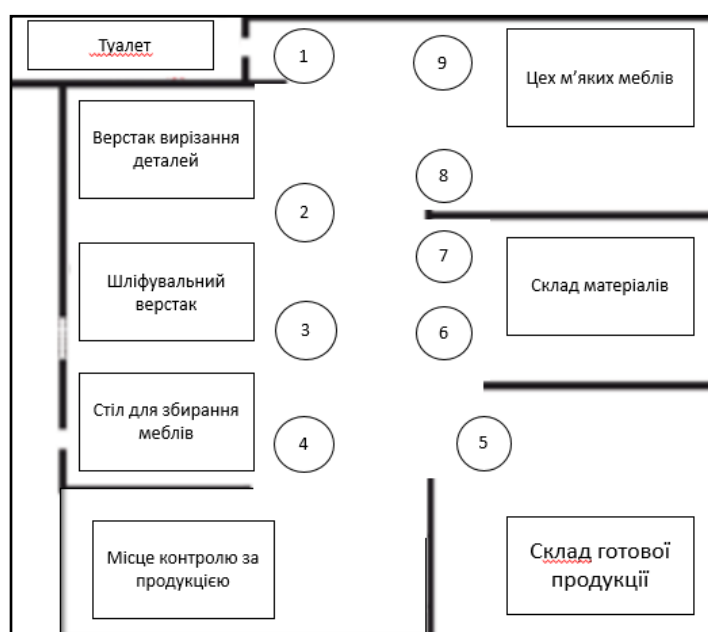
Карта для слухачів

Прізвище представника: .....

Робоча зона: *Меблевий цех* .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		

► ПДТ 9. ВПРАВА «КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ У ПЕРУКАРНІ»

КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ У ПЕРУКАРНІ

Карта для тренера

Прізвище представника: .....

Робоча зона: Перукарня .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1	Вода на підлозі, тече кран (падіння)	Відремонтувати кран
2	Стелажі ненадійно закріплені (травмування предметом, що впав)	Прикріпити стелажі до стіни
3	Тріснуте дзеркало (поріз)	Замінити дзеркало
4	Обрізане волосся на підлозі (падіння)	Нагадати персоналу про необхідність підтримання порядку на робочому місці
5	Темні сходи (падіння)	Замінити лампочки. Позначити сходи яскравою фарбою
6	Мокрі рушники на підлозі (падіння)	Встановити контейнер для рушників
7	У фена пошкоджений кабель (ураження струмом)	Відремонтувати фен
8	Біля мікрохвильової печі відсутні кухонні рушники (опіки)	Купити кухонні рушники

КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ У ПЕРУКАРНІ

Карта для слухачів

Прізвище представника: .....

Робоча зона: *Перукарня* .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		

► ПДТ 10. ВПРАВА «КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ У ШВЕЙНІЙ МАЙСТЕРНІ»

КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ У ШВЕЙНІЙ МАЙСТЕРНІ

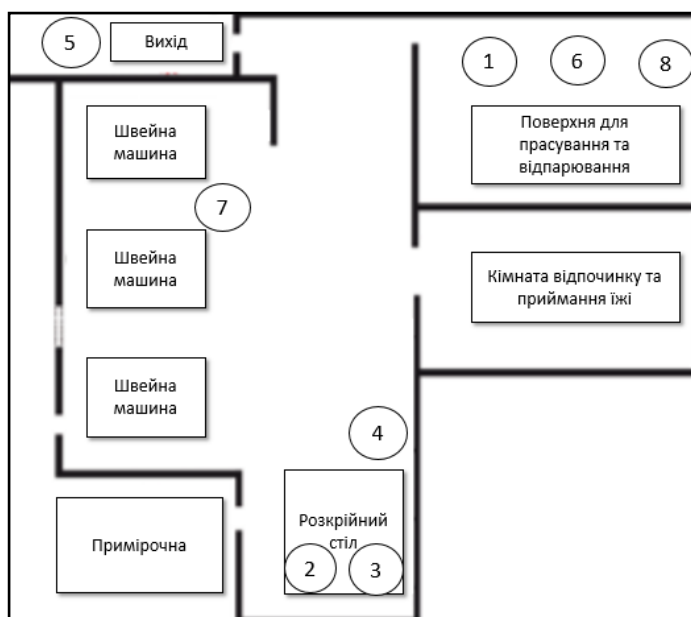
Карта для тренера

Прізвище представника: .....

Робоча зона: Швейна майстерня .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1	Працівники повідомили про хитання прасувальної поверхні (опіки)	Закріпити прасувальну поверхню належним чином
2	Ножиці лежать на розкрійному столі (порізи)	Прикріпити держак для ножиць на стіну
3	Булавки лежать у відкритому контейнері (уколи)	Замінити на контейнер, який закривається кришкою
4	Обрізки тканини розкидані по підлозі (падіння)	Нагадати персоналу про необхідність підтримання порядку на робочому місці
5	Працівник спіткнувся, тому що через відсутність освітлення не побачив виступ на підлозі (падіння)	Замінити лампочки. Позначити виступ яскравою фарбою
6	Не працює витяжка в кімнаті для прасування та відпарювання (задуха)	Полагодити витяжку та регулярно її перевіряти. Відкрити вікна
7	У швейної машинки пошкоджений кабель (ураження струмом)	Відремонтувати кабель
8	Зламалася підставка для праски (опіки, пожежа)	Придбати підставку

КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ У ШВЕЙНІЙ МАЙСТЕРНІ

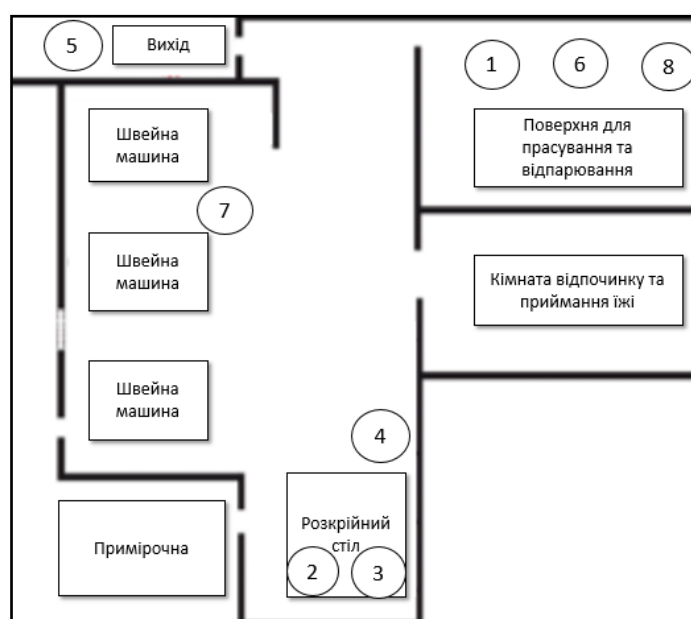
Карта для слухачів

Прізвище представника: .....

Робоча зона: Швейна майстерня .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		

► ПДТ 11. ВПРАВА «КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ У КАВ'ЯРНІ»

КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ У КАВ'ЯРНІ

Карта для тренера

Прізвище представника: .....

Робоча зона: Кав'ярня .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1	Вода на підлозі, тече кран (падіння)	Відремонтувати кран
2	Хитаються стелажі (травмування предметом, що впав)	Прикріпити стелажі до стіни
3	Пролиття рідини	Регулярно прибирати. Забезпечити носіння всім персоналом взуття, що не ковзає
4	Вода на підлозі – переповнений стік (падіння)	Перевірити систему роботи стоку. Забезпечити носіння персоналом належного взуття. Замінити стік
5	Працівники доставки повідомили про незакріплений кахель на підлозі (падіння)	Закріпити/Замінити кахель
6	Працівник спіткнувся, тому що через відсутність освітлення не побачив коробку, залишену на підлозі (падіння)	Замінити лампочки. Нагадати персоналу про необхідність підтримання порядку та користування шафками
7	У кавоварки пошкоджений кабель (ураження струмом)	Відремонтувати кабель/Замінити кавоварку
8	Біля грилю відсутні захисні бар'єри (опіки)	Встановити захист

КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ У КАВ'ЯРНІ

Карта для слухачів

Прізвище представника: .....

Робоча зона: *Кав'ярня* .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		

► ПДТ 12. ВПРАВА «КАРТА РОБОЧОГО МІСЦЯ В КАБІНЕТІ З ОХОРОНИ ПРАЦІ»

КАРТА РОБОЧОГО МІСЦЯ ІНЖЕНЕРА З БЕЗПЕКИ ПРАЦІ (БП) (офісний працівник)

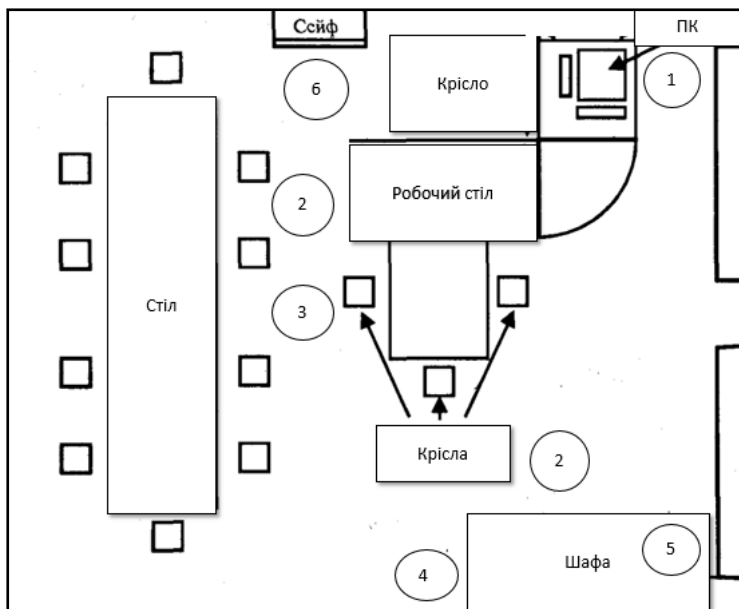
Карта для тренера

Прізвище представника: .....

Робоча зона: *Кабінет інженера з БП* .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1	Кабелі від оргтехніки перебувають на підлозі незакріпленими (падіння)	Безпечно закріпити кабелі поза зоною шляхів переміщення персоналу
2	Вузькі проходи (травми)	Розташувати меблі в безпечний спосіб
3	Зламане коліщатко у крісла (падіння)	Замінити крісло
4	Незакріплена розетка (ураження струмом)	Відремонтувати розетку
5	На шафі складено багато тек із паперами (травмування через падіння предмету з висоти)	Звільнити місце в шафі: старі матеріали здати в архів
6	Хитається залізний сейф (травма)	Відрегулювати опору сейфа

КАРТА РОБОЧОГО МІСЦЯ ІНЖЕНЕРА З БЕЗПЕКИ ПРАЦІ (БП) (офісний працівник)

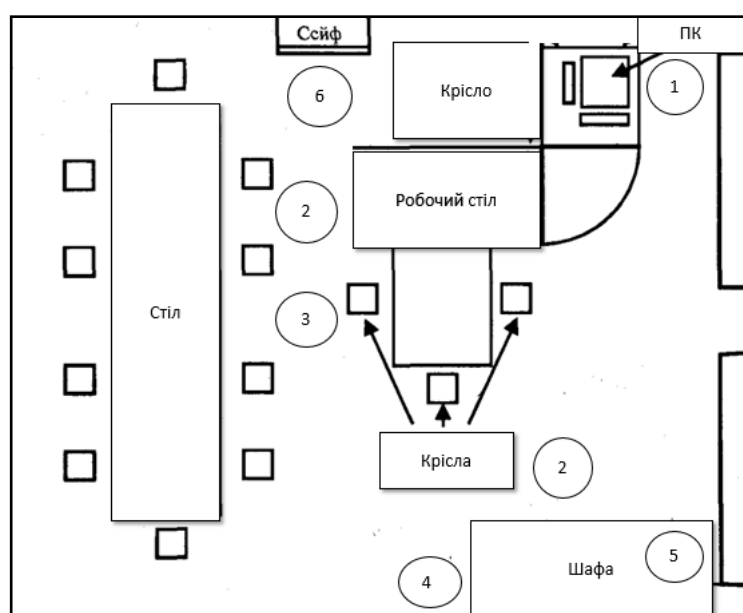
Карта для слухачів

Прізвище представника: .....

Робоча зона: *Кабінет інженера з БП* .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1		
2		
3		
4		
5		
6		

► ПДТ 13. ВПРАВА «КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ БУДІВЕЛЬНОГО МАЙДАНЧИКА»

КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ БУДІВЕЛЬНОГО МАЙДАНЧИКА

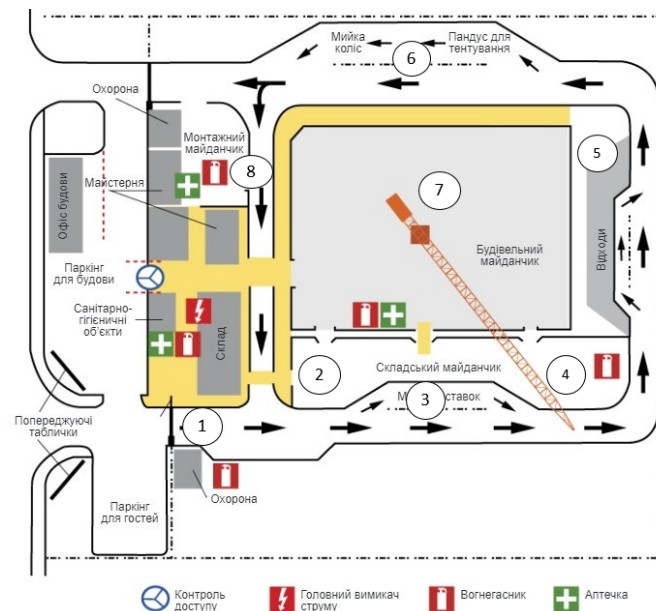
Карта для тренера

Прізвище представника: .....

Робоча зона: *Будівельний майданчик* .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1	Відсутні попереджувальні знаки (наїзд)	Позначити небезпечну зону відповідними знаками
2	Складування матеріалів, виробів на не вирівняних, не ущільнених насипних ґрунтах (травмування)	Знайти безпечніше місце для складування матеріалів
3	Небезпечні зони на будмайданчику не позначаються знаками безпеки та попереджувальними надписами	Позначити небезпечну зону відповідними знаками
4	Відсутні навіси в робочій зоні крану (падіння предмета з висоти)	Встановити навіси
5	Зберігання шкідливих та небезпечних речовин у звичайних контейнерах	Придбати спеціальні контейнери
6	Проходи на будівельному майданчику мають вибоїни, не утримуються в чистоті та порядку, захаращуються матеріалами та виробами	Утримувати проходи в чистоті та порядку
7	Експлуатація баштових кранів без проведення експертного обстеження та технічного огляду спеціалізованою організацією	Провести експертне обстеження
8	Відсутні інвентарні піддони, контейнери, які унеможливають падіння цегли під час піднімання та переміщення	Забезпечити наявність піддонів

КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ БУДІВЕЛЬНОГО МАЙДАНЧИКА

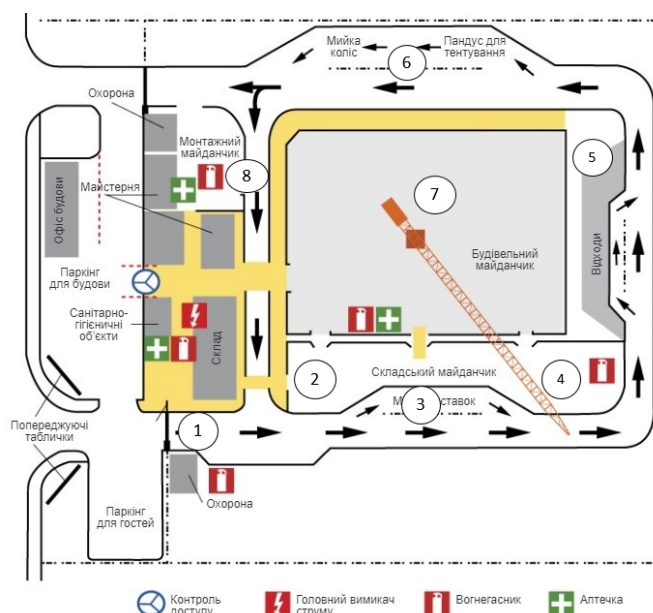
Карта для слухачів

Прізвище представника: .....

Робоча зона: *Будівельний майданчик* .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		

► ПДТ 14. ВПРАВА «КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ ПРОДУКТОВОГО МАГАЗИНУ»

КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ ПРОДУКТОВОГО МАГАЗИНУ

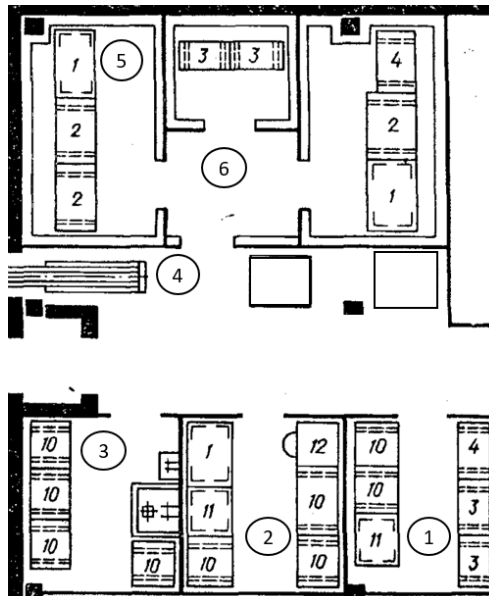
Карта для тренера

Прізвище представника: .....

Робоча зона: *Продуктовий магазин* .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1	Волога підлога (падіння)	Висушити підлогу
2	Хитається стелаж (травми)	Закріпити стелаж
3	Товар на стелажах розміщено не відповідно до його ваги (травмування внаслідок падіння предмету з висоти)	Розложити важчі товари знизу, легші зверху
4	Кошики стоять хаотично (травми, падіння)	Скласти кошики
5	Скло у вітрині тріснуте (порізи)	Замінити скло
6	Розетка машинки нарізування вирвана з гнізда (ураження струмом)	Полагодити розетку

КАРТА РОБОЧИХ МІСЦЬ ПРОДУКТОВОГО МАГАЗИНУ

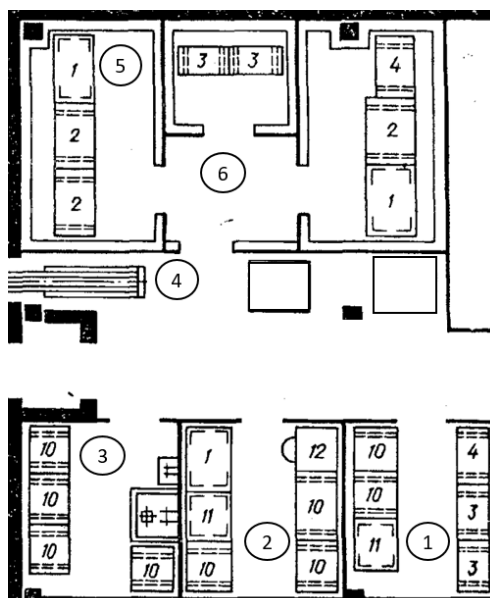
Карта для слухачів

Прізвище представника: .....

Робоча зона: *Продуктовий магазин* .....

Дата: .....

Картосхема ризиків

Код	Небезпечний фактор	Захід контролю
1		
2		
3		
4		
5		
6		

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013 Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику (ІЕС/ISO 31010:2009, IDT)

Профілактика й пом'якшення наслідків поширення COVID-19 на роботі на малих і середніх підприємствах КОНТРОЛЬНИЙ ПЕРЕЛІК ЗАХОДІВ І ПЕРЕВІРКА ЇХНЬОГО ВИКОНАННЯ
https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/instructionalmaterial/wcms_821451.pdf

Посібник з оцінювання ризиків на робочому місці https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/projectdocumentation/wcms_650135.pdf

Багато корисних матеріалів МОП про БЗР українською мовою на сайті Проєкту МОП за фінансування ЄС «На шляху до безпечної, здорової та задекларованої праці в Україні»
www.ilo.org/shd4Ukraine

Occupational Safety and Health - A Guide for Labour Inspectors and other stakeholders
<https://www.ilo.org/global/topics/labour-administration-inspection/resources-library/publications/guide-for-labour-inspectors/lang--en/index.htm>

Training package on workplace risk assessment and management for small and medium-sized enterprises https://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/resources-library/training/WCMS_215344/lang--en/index.htm

A 5 step guide for employers, workers and their representatives on conducting workplace risk assessments https://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/resources-library/publications/WCMS_232886/lang--en/index.htm

ILO Encyclopaedia of Occupational Health and Safety (2012): <https://www.iloencyclopaedia.org/>

WHO. Health Topics: Occupational Health: <https://www.who.int/health-topics/occupational-health>

ILO. Personal Protective Equipment Helps You Stay Safe and Healthy. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/instructionalmaterial/wcms_537874.pdf 13 December 2016.

Action Checklist Fire Safety https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_194782.pdf

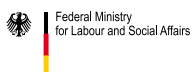
Global Manual for WISE - Work Improvements in Small Enterprises Action WISE Action Checklist Page 8 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/instructionalmaterial/wcms_621054.pdf

Поточні та минулі донори

Federal Ministry
for Economic Cooperation
and Development

Federal Ministry
for Labour and Social Affairs

Norad

Liberté • Égalité • Fraternité
RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

SIEMENS
Ingenuity for life

Sweden
Sverige

UKaid
from the British people

Міжнародна
організація
праці

Vision Zero Fund є частиною
флагманської програми МОП «Безпека і
здоров'я для всіх», що формує культуру
безпечної та здорової праці

Міжнародна організація праці
Route des Morillons 4 CH-1211
Geneva 22 Switzerland
ilo@ilo.org